

**ПРАВО ВИКРИВАЧА НА ВИНАГОРОДУ:
ЗМІСТ, КРИТЕРІЇ, ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ****WHISTLE BLOWER'S RIGHT TO BE AWARDED:
CONTENT, CRITERIA AND ORDER OF IMPLEMENTATION**

Хамходера О.П., к.ю.н.,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права
Національний університет «Одеська юридична академія»

Снісарчук Т.М., студентка IV курсу
судово-адміністративного факультету
Національний університет «Одеська юридична академія»

Наукова стаття присвячена положенням законодавства, які закріплюють право викривача на отримання винагороди. Розглянуто проблемні аспекти оновленого визначення поняття «викривач», пов'язані з віднесенням до предмета повідомлення інсайдером «інших порушень Закону України «Про запобігання корупції» (окрім корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень), та сформульовано висновок про помилковість абстрактно-розширювального позначення предмета викривальних повідомлень, доцільність його обмеження корупційними та пов'язаними з корупцією правопорушеннями. Висвітлено питання формалізації і кількісного звуження кола суб'єктів, які можуть набути статусу викривача корупції, запропоновано усунути вказану проблему шляхом внесення змін до ст. 1 Закону «Про запобігання корупції». Проведено детальний аналіз положень про те, хто з інсайдерів може претендувати на винагороду, чи мають вказане право анонімні викривачі, описано механізми захисту прав осіб, що здійснюють викривальну діяльність, яка спрямована на уникнення негативного впливу на таких суб'єктів у зв'язку з їх ідентифікацією. Розкрито проблематику визначення підстав виплати винагороди в контексті суперечностей між Кримінальним процесуальним кодексом України і Законом України «Про запобігання корупції» з того питання, що норма процесуального акта, окрім «технології» втілення матеріального припису, передбачає ще й додаткову умову для отримання винагороди – активне сприяння розкриттю злочину. Охарактеризовано критерії виплати матеріального заохочення для інсайдерів, у результаті чого було зроблено висновки про недосконалість законодавчого формулювання і трактування термінів та відсутність гармонізації із їх дійсним значенням. Обстоюється позиція про те, що критерій «персональність інформації» у своєму нормативному тлумаченні виступає комплексним параметром і містить положення, яке суперечить лексичній природі його назви, а для конкретизації розуміння критерію «важливість інформації» його доцільніше було б замінити на «належність інформації». Розкриваються проблемні сторони у тлумаченні кола осіб, які не мають права на винагороду, та в процедурі її виплати.

Ключові слова: викривач, корупційний злочин, винагорода, персональність інформації, важливість інформації, унікальність, належність, службові повноваження, процедура безспірного списання.

The scientific article is devoted to the provisions of the law, which enshrines whistleblower's right to be awarded. The problematic aspects of the updated definition of the term "whistleblower" related to the inclusion of "other violations of the Law of Ukraine "On Corruption Prevention" (except corruption and corruption-related offenses) to insider's messaging object are considered and as a result formulated a conclusion about the fallacy of the abstract-expansive designation of the object of the whistleblower's messages and the appropriateness of limiting it to corruption and corruption-related offenses. The issues of formalization and quantitative narrowing of the circle of subjects who can acquire the status of a whistleblower of corruption are highlighted and it is proposed to eliminate this problem by introducing amendments to Article 1 of the Law of Ukraine "On Corruption Prevention". We carried out a detailed analysis of such provisions as which insiders can claim an award and whether anonymous whistleblowers have this right, described mechanisms for protecting the rights of insiders, which are aimed at avoiding the negative impact on such subjects because of their identification. The problems of determining the grounds for receiving an award in the context of contradictions between the Criminal Procedure Code of Ukraine and the Law of Ukraine "On Corruption Prevention" on the issue that, in addition to the "technology" of translating a substantive prescription, the norm of a procedural act also provides for an additional condition for obtaining a reward – active promotion of crime disclosure are revealed. The criteria for the payment of material incentives to insiders have been characterized, which has led to the conclusion that the legislative wording and interpretation of the terms are imperfect and that there is no harmonization with their actual meaning. It is argued that the criterion "personality of information" in its normative interpretation means a complex parameter and contains provisions that contradict the lexical nature of its name, and to specify the understanding of the criterion of "importance of information" it would be better to replace it with "proper information". The problematic sides of the interpretation of the circle of persons who are not entitled to the award and the procedure for its payment are disclosed.

Key words: whistleblower, a corruption crime, an award, personality of information, the importance of information, uniqueness, proper information, functional authority, the procedure of incontestable write-off.

Постановка проблеми. 17 жовтня 2019 року був прийнятий Закон України (далі – Закон) «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції» № 198-IX (далі – Закон № 198-IX), яким модифікується дефініція викривачів, упорядковується організаційно-інституційна основа інформування про порушення антикорупційного законодавства, деталізуються права викривачів та порядок їх реалізації, встановлюється повноцінна система юрисдикційних, процедурних та процесуальних засобів захисту викривачів тощо. Одна ж із найбільш цікавих і, на наш погляд, перспективних новацій Закону № 198-IX полягає в запровадженні винагороди за повідомлення про корупційний злочин. При цьому доволі детально регламентуються

питання щодо: ознак деліктів, за повідомлення про які передбачається отримання винагороди; розміру винагороди; критеріїв та порядку отримання винагороди; правоперешкоджаючих юридичних фактів для відповідної частини правового статусу викривача. Однак, попри загальну позитивність та (здавалося б) концептуальну системність нормативних оновлень, запроваджуваний механізм винагороди викривача (в його перспективному проектуванні на практику) все-таки містить ряд дискусійних положення, термінологічних чи технічних прорахунків, сутнісних протиріч. Неточності Закону № 198-IX починають проявлятися вже із його назви, в якій йде мова лише про «внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції», хоча насправді цим актом вищої юридичної сили

оновлюються приписи як основного антикорупційного закону, так і ряду інших: Кодексу законів про працю, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу, Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК), Цивільного процесуального кодексу, «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» та ін. Означене говорить про нагальність детального доктринального опрацювання юридичних засад виплати винагороди викривачам корупції, адже відповідні нормативні тексти набули чинності з 01 січня 2020 року і, як відомо, дефекти законодавчих формулювань вже можуть стати причиною цілком реальних правозастосовних проблем.

Мета статті полягає в наданні суб'єктної, ситуативно-об'єктної, кількісної та організаційно-процесуальної характеристики винагороди викривача і її детермінант у контексті інтерпретаційності/суперечностей/неоднозначності оновленого антикорупційного законодавства.

Стан опрацювання. Проблематика правового статусу викривачів корупції розглядалася у працях таких відомих фахівців, як: О.О. Гейц, В.В. Луцик, О.О. Косиця, Б.М. Обідник, О.П. Мусієнко, О.Ю. Шостко, І.І. Яцків та ін. Однак питання права викривачів на винагороду в контексті особливостей закріпленої Законом № 198-IX і впровадженої у практику з 01 січня 2020 року вітчизняної моделі інституціоналізації цього права поки що не піддавались науковому дослідженню.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, варто окреслити коло осіб, які згідно з новим законодавством належать до категорії «викривач». Згідно зі змінами до ч. 1 ст. 1 Закону «Про запобігання корупції», а саме її новим доповненням абз. 18: «Викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю в передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання» [1]. Із точки зору змістовного наповнення сумнівною видається частина предмета повідомлення, що позначається як «інші порушення цього Закону» (окрім корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень). Що мав на увазі законодавець під «іншими» порушеннями? Якщо звернутись до Закону «Про запобігання корупції», то, крім сутнісного окреслення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією, він містить положення, які стосуються різних інституцій у сфері протидії та запобігання корупції¹. Наприклад, до повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції належить розроблення проектів Антикорупційної стратегії та державної програми з її виконання [1]; нехтування вказаним повноваженням фактично виступатиме порушенням Закону «Про запобігання корупції», але воно не відноситься ні до корупційних правопорушень, ні до правопорушень, пов'язаних із корупцією. Отже, якщо керуватись новим визначенням «викривача», то повідомлення про «інші порушення» (що не є корупційними або пов'язаними з корупцією) антикорупційного закону – це теж викривальництво. Подібний підхід суперечить сутності розглядуваної категорії; підтвердження цьому знаходимо навіть у назві Закону № 198-IX («Про внесення

змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції»), яка ніби конкретизує: впровадження до законодавства інституту викривачів має на меті викриття саме корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. Показовим є той факт, що ще у 2018 році, аналізуючи інший законопроект ідентичного регулятивного спрямування, фахівці Центру політико-правових реформ наголошували на помилковості абстрактно-розширювального позначення предмета викривальних повідомлень. На жаль, інтенсивне законотворення у другій половині 2019 року не супроводжувалося якісним техніко-юридичним забезпеченням та належним врахуванням пропозицій експертів. Судження останніх, хоча й в інший час та щодо іншого нормативного акта, залишається справедливим – предмет повідомлень викривачів «доцільно обмежити корупційними та пов'язаними з корупцією правопорушеннями» [2].

З аналізу визначення, наведеного в оновленому абз. 18 ч. 1 ст. 1 Закону «Про запобігання корупції», можна зробити висновок, що на статус викривача зможуть претендувати не всі інсайтери – коло суб'єктів, які, повідомляючи інформацію про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень Закону «Про запобігання корупції», стають викривачами, значно формалізується (при цьому кількісно звужується). Для порівняння приведемо дефініцію, яка зберігалася в ст. 53 антикорупційного закону до кінця 2019 року: «Викривач – особа, яка за наявності обґрунтованого переконання, що інформація є достовірною, повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою». Тобто повідомити про порушення могла особа (за наявності обґрунтованого переконання про достовірність інформації) незалежно від роду її діяльності/активності і від джерела своєї обізнаності про делікт. Нове ж визначення позитивізує перелік таких джерел (що, як видається, не було нагальним для розкриття сутності дефінієндуму): «Якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю в передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання» (ч. 1 ст. 1 Закону «Про запобігання корупції»). Тепер особа, яка, наприклад, повідомить інформацію про вчинення корупційного правопорушення, яку вона отримала в результаті особистого спілкування з рідними чи близькими, нібито не зможе набути статусу викривача і користуватись правами, які передбачені законом для останнього. Очевидно, конкретизуючи і (у зв'язку із цим) обмежуючи варіанти способів, якими потенційний викривач може отримати інформацію про правопорушення, законодавець мав на меті запобігти безпідставним і необґрунтованим повідомленням із боку так званих «людей із вулиці» (віддаючи перевагу «видокам» перед «послухами»), чітко окресливши: для того, аби повідомити конкретні дані, особа повинна мати реальну можливість їх отримати безпосередньо – займаючись певною діяльністю, яка є пов'язаною із суб'єктом, про корупційну девіантність якого повідомляється. Однак подібний підхід може призвести до того, що інсайдер, який не наділений вищезазначеними ознаками викривача, але володіє інформацією про вчинення корупційного чи пов'язаного з корупцією правопорушення, не зможе про це повідомити (розраховуючи на належний захист), оскільки джерело інформації не відповідатиме формалізованим вимогам. Описану проблему слід усунути шляхом внесення змін до ст. 1 Закону «Про запобігання корупції», відповідним чином оптимізувавши (текстуально скоротивши, а змістовно розширивши) визначення «викривач». Що ж до осіб, які вже з 01 січня 2020 року і до внесення означених змін будуть переконаними в достовірності інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією

¹ І це ми залишаємо осторонь правила етичної поведінки, що не можуть або (як мінімум) можуть не всі бути охоплені категоріями «корупційні правопорушення» та «правопорушення, пов'язані з корупцією». Наприклад, якщо особа повідомить про публічного службовця, який не зміг уникнути демонстрації власних політичних переконань під час виконання повноважень (ст. 40 Закону «Про запобігання корупції»), то формально така особа – викривач, змістовно ж – під значним сумнівом.

правопорушень, отриманої із не передбачених в оновленій офіційній дефініції джерел/засобів, то задля їх безпеки (з огляду на спірність набуття статусу викривача і зумовленого цим захисту) рекомендуємо повідомляти інформацію анонімно.

Переходячи до питання про винагороду викривачів, первинно означаємо, що не кожен із них набуватиме відповідного права. Законом № 198-IX основний антикорупційний акт доповнено статтею 53-7, відповідно до ч. 1 якої «право на винагороду має викривач, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину». Отже, на винагороду може претендувати викривач, який повідомив саме про корупційний злочин (а не корупційне дисциплінарне чи цивільне правопорушення і не про пов'язане з корупцією правопорушення) і лише якщо такий злочин завдає суттєвої (відповідно до зафіксованого кількісно-майнового критерію) шкоди суспільним інтересам.

Оновлений закон не відповідає на питання про те, чи матимуть право претендувати на винагороду анонімі викривачі; однак якщо повідомлення зроблено без зазначення авторства і особа претендує на винагороду, то як у такому випадку встановити зв'язок між повідомленням і викривачем, викликати такого суб'єкта для проведення слідчих дій? Очевидно, що викривач, володіючи певною інформацією, бажаючи довести її правдивість та в результаті отримати винагороду, повинен усвідомлювати всі ризики, пов'язані із цим, і повідомити свої дані. Такого висновку ми доходимо на основі аналізу змін, внесених Законом № 198-IX до КПК України – перейменування глави 9 на «Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу» і доповнення цієї глави статтею 130-1, зі змісту якої можна встановити, що викривач має право представляти свої інтереси під час розгляду питання щодо виплати йому винагороди особисто і через представника – адвоката (в тому числі анонімно, але до вирішення питання виплати йому винагороди). Також статтю 291 вказаного нормативно-правового акта доповнено положенням про те, що обвинувальний акт, крім інших відомостей, повинен містити анкетні відомості викривача (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство) та розмір пропонованої винагороди викривачу. Тобто з наведеної інформації випливає, що анонімно може бути суб'єктом повідомлення про корупційний злочин, однак якщо він буде претендувати на винагороду, то все ж йому доведеться розкрити дані про себе.

Це зовсім не означає, що, ідентифікуючи себе, такі особи стануть об'єктом тиску/погроз із боку корупціонерів чи їхніх прибічників, оскільки законом передбачена низка заходів захисту викривачів. По-перше, до них можуть застосовуватись заходи, передбачені Законом «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3], у ст. 130-1 КПК України окремо виділяють такі заходи, як забезпечення конфіденційності відомостей про особу та оголошення закритого судового розгляду в інтересах викривача, які можуть застосовуватись після розкриття персональних даних для суду. По-друге, викривач має право на користування всіма видами безоплатної правової допомоги, передбаченої Законом «Про безоплатну правову допомогу» [4], або ж залучити адвоката самостійно. Також Національне агентство з питань запобігання корупції може здійснювати представництво в суді інтересів викривача у випадках, якщо викривач неспроможний самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження, а представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси викривача,

не здійснюють або неналежним чином здійснюють його захист. Крім вищесказаного, викривач має право отримати відшкодування витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір та низку інших заходів щодо забезпечення прав таких осіб [5].

Щодо розміру винагороди, то відповідно до ч. 2 ст. 53-7 Закону «Про запобігання корупції» за повідомлення про корупційний злочин, якщо грошовий розмір предмета злочину або завдані державі збитки від такого злочину у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину: «Розмір винагороди становить 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину після ухвалення обвинувального вироку суду. Розмір винагороди не може перевищувати трьох тисяч мінімальних заробітних плат, встановлених на час вчинення злочину». Подібним приписом доповнено і КПК України, ч. 1 ст. 130-1 якого закріплює: «За повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю, якщо грошовий розмір предмета злочину або завдані державі збитки від такого злочину у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на час вчинення злочину, викривачу виплачується винагорода у вигляді 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або від завданого державі збитку після ухвалення обвинувального вироку суду, але не більше трьох тисяч мінімальних заробітних плат, встановлених на час вчинення злочину» [6]. Водночас варто констатувати і певну особливість змісту ч. 1 ст. 130-1 КПК України: в ній винагорода передбачається за «повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю», на відміну від ст. 53-7 Закону «Про запобігання корупції» (де право на винагороду пов'язане лише з «повідомленням»). Спробуємо проаналізувати відмінність.

Відповідно до ст. 66 Кримінального кодексу України активне сприяння розкриттю злочину є обставиною, яка пом'якшує покарання для винної особи [7]. У п. 3 постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12 тлумачаться, зокрема, обставини, які пом'якшують покарання: «активним сприянням розкриттю злочину слід вважати надання особою органам дізнання або досудового слідства будь-якої допомоги в установленні невідомих їм обставин справи» [8]. Згідно зі ст. 42 КПК України одним із способів активного сприяння є право підозрюваного, обвинуваченого збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді докази [6]. Викривач же відповідно до КПК України може набути статусу свідка або заявника, для яких у законодавстві не передбачене таке право; для них існує зобов'язання прибувати за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду та давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду, що є виконанням процесуальних обов'язків, а не активним сприянням розкриттю злочину. Таким чином, припис про «активне сприяння в розкритті» корупційного злочину як умову отримання винагороди викривачем (зазначений у ст. 130-1 КПК України) йде в розріз із концептуальними засадами кримінального процесу. Показово, що існування окресленої неузгодженості відмічали фахівці Головного юридичного управління парламенту ще на стадії законопроекту [9, с. 15], але це чомусь не вплинуло на зміст прийнятого Закону № 198-IX.

Окрім того, з формулювання ч. 1 ст. 130-1 КПК України («За повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю ... викривачу виплачується винагорода...» [6]) можна зробити висновок, що в даній нормі зазначено дві самостійні умови для отримання винагороди – «повідомити про злочин» або «активно сприяти розкриттю злочину». Тобто особи нібито не обов'язково

бути першоджерелом інформації про вчинення корупційного злочину, достатньо вчиняти активні дії для його розкриття, щоб отримати винагороду. Однак, проаналізувавши оновлений зміст Закону «Про запобігання корупції», бачимо, що «активне сприяння розкриттю злочину» взагалі не згадується в якості підстави винагороди; логіка антикорупційного закону проста: а) *викривачем може бути* особа, яка за наявності переконання в достовірності інформації повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону; → б) отримати винагороду *має право викривач*, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Отже, існує колізія між матеріальними і процесуальними нормами. Матеріальна норма Закону «Про запобігання корупції» встановлює право викривача на винагороду, а кримінально-процесуальна не лише закріплює для нього механізм втілення, але й вводить додаткову гіпотезу прикладного застосування даного механізму. При цьому не зрозуміло – гіпотеза, що міститься в ч. 1 ст. 130-1 КПК України («За повідомлення про корупційний злочин, активне сприяння його розкриттю ...»), є складною/складеною чи альтернативною? Якщо сприймати дилему абстрактно, ми б спробували її вирішити і віддали б перевагу другому варіанту відповіді – гіпотеза альтернативна. Адже саме такий варіант трактування неоднозначності правового припису передбачатиме більш сприятливі наслідки для приватних осіб: закріплене антикорупційним законом право викривачів не обмежуватиметься (шляхом введення додаткового елемента складеної гіпотези), інші активно сприяючі особи (окрім самого повідомлювача) перспективно набувають права. Проте діалектичне сприйняття дилеми (враховуючи мету і зв'язки нормативного матеріалу) змушує утриматися від її вирішення та констатувати дефектність ч. 1 ст. 130-1 КПК України.

Сутнісний контекст положення КПК України про те, що викривач/особа має «активно сприяти розкриттю злочину», не відповідає іншим приписам кримінального процесуального законодавства. По-перше, виплата винагороди передбачається для викривачів корупції (це виходить із назви Закону № 198-ІХ, оновленого ним змісту Закону «Про запобігання корупції» та КПК України, назви ст. 130-1 останнього). При цьому офіційне трактування терміна «викривач» з 01 січня 2020 року включено до тексту не лише антикорупційного закону, але й КПК України. У п. 16-2 ч. 1 ст. 3 вказаного кодифікованого акта закріплюється: «Викривач – фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, *звернулася із заявою або повідомленням* про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування»² [6]. Однак якщо припустити, що в результаті буквального тлумачення ч. 1 ст. 130-1 існує можливість отримання винагороди лише за активне сприяння в розкритті злочину, то особа, яка не повідомляла, але сприяла розкриттю злочину, не може вважатись викривачем корупції, і відповідно, не має права претендувати на винагороду. По-друге, як зазначалось вище, право активно сприяти розкриттю злочину юридично передбачене лише для підозрюваного та обвинуваченого, а не для викривача, який може бути процесуальним статусом свідка або заявника.

² Принагідно зауважимо, що цитована дефініція ілюструє непослідовність законодавчого трактування терміну «викривач». Вище в даній статті аналізувалася проблема сутнісно звужувального визначення викривачів у Законі «Про запобігання корупції» через безпідставне (як видається) фіксування обмеженого кола джерел обізнаності інсайдера про правопорушення. КПК доповнено дефініцією, яка не формалізує відповідні джерела, що цілком вірно і що демонструє справедливості нашої критичної оцінки абз. 18 ч. 1 ст. 1 антикорупційного закону.

Таким чином, пріоритетне значення мають положення Закону «Про запобігання корупції» щодо умов виплати викривачу винагороди, процедуру реалізації яких передбачено КПК України, а норма останнього, яка, окрім «технології» втілення матеріального припису, передбачає ще й додаткову умову для отримання винагороди, не має достатніх підстав для використання, оскільки йде в розріз не лише з положеннями антикорупційного закону, а і з іншими нормами кримінального процесуального законодавства.

Повертаючись до кількісного виміру винагороди, проведено приблизні розрахунки і встановлюємо, що відповідно до Закону «Про Державний бюджет України на 2020 рік» розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб на період з 01.01.2020 по 01.07.2020 становить 2102 гривні [10], тобто розмір предмета злочину або завдані державі збитки протягом цього періоду мають становити, як мінімум, 10 мільйонів 510 тисяч гривень. Тоді мінімальний розмір винагороди, яку викривач зможе отримати протягом вищевказаного періоду, становитиме 1 мільйон 51 тисяча гривень. Нагадаємо, розмір винагороди не зможе перевищувати трьох тисяч мінімальних заробітних плат, установлених на час вчинення злочину, що на початок 2020 року складає 14 мільйонів 169 тисяч гривень.

Відповідно до ч. 2 ст. 130-1 КПК України «Суд *визначає конкретний розмір* винагороди, що підлягає виплаті викривачу». Ця норма потребує аналізу/уточнення в контексті з'ясування змісту словосполучення «визначає конкретний розмір». Розмір винагороди є чітко фіксованим у ст. 53-7 Закону «Про запобігання корупції» та ст. 130-1 КПК України, тому не зрозуміло, чому визначення її конкретного розміру віднесене до повноважень суду. Може скластись враження, що законодавець дає суду право відступити від визначеного законом розміру винагороди (10%) і встановити її самостійно. Однак подібне трактування порушуватиме один із основоположних юридичних принципів (правової визначеності), а також відкриватиме широкі можливості для маніпуляцій і свавільного тлумачення та/чи застосування нормативного припису. Все-таки більш справедливим буде висновок про те, що суд не визначає розмір винагороди на свій розсуд, а вирішує, чи взагалі особа має підстав отримати винагороду (тобто «призначає» винагороду в обсязі, зафіксованому законодавчо). Підтвердження цього вбачаємо і в подальшому змісті ч. 2 ст. 130-1 КПК України, де описуються критерії, яким повинна відповідати інформація для того, щоб інсайдер отримав винагороду, а також зазначається, що в разі відсутності хоча б одного з них суд приймає вмотивоване рішення про відмову у виплаті винагороди. Словосполучення ж «визначає конкретний розмір» вживається в тому значенні, що суд має вирахувати 10 відсотків від грошового розміру предмета корупційного злочину або від завданого державі збитку, перевірити, чи не перевищує ця сума встановлену законом верхню межу – 3000 мінімальних заробітних плат, встановлених на час вчинення злочину і, як наслідок, у судовому рішенні написати вираховану конкретну суму, яку отримає викривач корупції («призначити винагороду» – саме це відбуватиметься і саме це варто було зафіксувати законодавчо).

Відповідно до ч. 2 ст. 130-1 КПК України умовою для виплати викривачу винагороди є відповідність повідомленої ним інформації двом критеріям: персональність і важливість. Розглянемо кожен із них детальніше.

У зазначеній статті процесуального кодексу персональність інформації трактується так: «Інформація, повідомлена викривачем правоохоронному органу, повинна походити від його особистої обізнаності, в тому числі інформація, отримана від третіх осіб, не міститися в публічних звітах, результатах перевірок, матеріалах, дослідженнях, інформаційних повідомленнях тощо органів чи засобів масової інформації, крім випадку, якщо викривач є джерелом такої інформації, а також не бути

відомою правоохоронному органу з інших джерел». Тлумачення терміна «персональність» у науковій літературі не зустрічається, однак відповідно до академічного тлумачного словника української мови слово «персональний» означає такого, що стосується певної, окремої особи, належить їй [11]. Тобто персональною буде інформація, що повідомляється викривачем безпосередньо, не через інших осіб і від власного імені (у випадку анонімного повідомлення ім'я може бути вигаданим). Таку інформацію особа повинна виявити самостійно з певного джерела, і вона повинна володіти нею особисто. Водночас викликає запитання твердження про те, що інформація не повинна «міститися в публічних звітах, результатах перевірок, матеріалах, дослідженнях, інформаційних повідомленнях тощо органів чи засобів масової інформації». Хіба не можна вважати відомості, які отримані в результаті аналізу подібної інформації, такими, що походять від особистої обізнаності? Наприклад, відповідно до ст. 45 Закону «Про запобігання корупції» функціонери публічного сектору (серед інших) зобов'язані подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань запобігання корупції декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У ч. 1 ст. 47 зазначеного закону визначається: «Подані декларації включаються до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що формується та ведеться Національним агентством у визначеному ним порядку. Національне агентство забезпечує відкритий цілодобовий доступ до Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, на офіційному веб-сайті Національного агентства» [1]. Таким чином, декларації є матеріалами, що подаються до Національного агентства з питань запобігання корупції і знаходяться в публічному доступі (окрім частини даних, відкритість яких обмежується задля захисту конфіденційної інформації про суб'єкта декларування та членів його сім'ї). У такому випадку кожен може вільно аналізувати задекларовану інформацію, співставляти її з іншими публічними ресурсами (такими, як Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, Публічна кадастрова карта України, база даних системи публічних закупівель «ProZorro» та ін.) і виявляти дані, які дають вагомі підстави стверджувати про вчинення корупційного злочину.

Змоделюємо ситуацію: а) шляхом аналізу різноманітних джерел публічної інформації в активіста-розслідувача формується обґрунтоване переконання щодо вчинення корупційного злочину певним декларантом, на підставі чого подається повідомлення до правоохоронних органів; б) відповідні відомості перевіряються, і виявляється, що опущене публічним службовцем діяння містить ознаки корупційного злочину; в) після виконання усіх заходів і дій, передбачених процесуальним законодавством, обвинувальний вирок суду констатує вину функціонера. Виходить, особа, яка самостійно проаналізувала інформацію з декларації і співставила її з даними, що містяться в інших відкритих ресурсах, на основі власної обізнаності повідомляла про делікт. Вона фактично стала фундаментом застосування юрисдикційного механізму протидії корупції в конкретному випадку. Однак ми не впевнені, що відповідна особа зможе претендувати на винагороду за повідомлення викривальної інформації, оскільки остання отримана з матеріалів суб'єктів владних повноважень (декларація, публічні реєстри ...); крім того, бюджетні виплати апостеріорі супроводжуються адміністративною протидією, яка саме тут може виразитися у твердженні «Дані були відомі правоохоронному органу з інших джерел» (вихідні ж джерела не персоналізовані). У будь-якому разі, визначення критерію «персональність» здій-

снено в недостатньо чіткому формулюванні, яке допускає суттєві різотрактування та виступає потенційною правозастосовною проблемою. Зокрема, мається на увазі й кваліфікаційна двозначність описаної ситуації з виявлення ознак злочину шляхом аналізу/синтезу публічних даних, в результаті яких віднаходяться неочевидні/приховані факти. На наш погляд, подібні «активісти» мають вважатися викривачами і однозначно претендувати на винагороду; виявлені ж непевності щодо їхніх перспектив можуть бути усунуті належним реакційним спрямуванням практики або, що краще, уточненням позитивно-правових формулювань.

В офіційному трактуванні критерій «персональність» породжує дослідницький інтерес, закріплена вимога про те, що інформація «не має бути відомою правоохоронному органу з інших джерел» (ч. 2 ст. 130-1 КПК України). Вказане твердження не відповідає філологічному і контекстно-юридичному значенню слова «персональність»; воно швидше свідчить про те, що повідомлювана викривачем інформація має бути унікальною, тобто новою, раніше не відомою органу влади, який починає нею оперувати лише в результаті повідомлення. Із визначення критерію «персональність інформації» бачимо, що у своєму нормативному тлумаченні він виступає комплексним параметром і містить положення, яке суперечить лексичній природі його назви. У зв'язку із цим із законодавчого дефінієнсу критерію «персональність інформації» видається доцільним виділити ще один критерій під назвою «унікальність інформації», сутність якого і полягала б у тому, що інформація про вчинення корупційного злочину іншою особою, яку повідомляє викривач, не має бути відомою правоохоронному органу з інших джерел. Поки що ж дана властивість викривальних даних губиться в інтегрованій ознаці під найменуванням, що не корелює із її змістом.

Другим критерієм призначення винагороди викривачу, визначеним у ч. 2 ст. 130-1 КПК України, є важливість повідомленої інформації, що трактується таким чином: «Повідомлена викривачем інформація повинна містити фактичні дані, що можуть бути перевірені, і сприяти доказуванню хоча б однієї з обставин вчинення корупційного злочину, передбачених пунктами 1-3, 6 і 7 частини першої статті 91 цього Кодексу». Такими обставинами є: 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, в тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; 7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру [6].

Сам по собі термін «важливість» відноситься до оціночних категорій, складність застосування яких зумовлюється нечіткістю інтерпретаційних дискрецій. Допущення подібної нечіткості є виправданим і цілком природним, коли законодавець з огляду на різноманітність та динамічність суспільного життя не в змозі передбачити повний перелік значимих для правозастосування дій і подій (ні в конкретний момент часу, ні, тим більше, в перспективі). Абсолютна визначеність хоча й виключає загрози,

властиві надмірному розсуду, водночас позбавляє можливості належно індивідуалізувати процес правореалізації; інструментом пошуку «золотої середини» стають суб'єктозалежні поняття. Однак термін «важливість» (не дивлячись на його значну відносність загалом) у розглядуваному нами випадку являється не таким вже й оціночним: як було сказано, інформація є важливою, якщо вона містить фактичні дані, що можуть бути перевірені, і сприяти доказуванню хоча б однієї із п'яти конкретних обставин вчинення корупційного злочину (ч. 2 ст. 130-1 КПК України). Формується враження, що законодавче роз'яснення критерію «важливість» (інформації) не повністю гармонізує із його значенням у загальному слововжитку.

Доречно звернутись до ст. 84 КПК України, де подається визначення доказів у кримінальному провадженні: «Фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню». Порівнюючи ознаки важливості викривальної інформації з ознаками доказів (не відтворюючи загальновідомі постулати теорії останніх), доходимо висновку, що: по-перше, вони мають спільну онтологічну природу – обидві категорії репрезентують фактичні дані, тобто відомості (інформацію) про факти (дії або події), значимі для розгляду і вирішення справи; по-друге, в обох випадках інформація може/має бути перевірена; по-третє, подана викривачем інформація і докази мають стосуватись предмету доказування. Остання ознака традиційно позначається як «належність». Виявляється, «важливість» інформації викривача – це її належність до обставин вчиненого корупційного злочину, її своєрідна вибіркова (оскільки стосується п'яти із семи видів обставин) належність до предмета доказування у кримінальному провадженні. Для досягнення правильного трактування правових норм у площині їх дійсного значення й уникнення помилок правозастосування, спричинених широкою свободою інтерпретації оціночних понять, доцільніше було б у ч. 2 ст. 130-1 КПК України замість абстрактного словосполучення «важливість інформації» використати розроблений доктринально і апробований/узвичаєний практично термін «належність інформації»; це не спричинило б втрати загального сенсу роз'яснення вказаного критерію, а лише б конкретизувало його розуміння. Ми обстоюємо ту позицію, що розширення понятійного апарату науки є виправданим лише тоді, коли покликане розкрити нову змістовну особливість/сутність, перенести важливу сторону дійсності в інформаційну сферу; вводити ж додатковий термін для позначення вже названої частини правової реальності абсолютно ні до чого.

Відповідність інформації критеріям «персональність» (в т.ч. виокремлена нами «унікальність») та «важливість/належність» має визначати суд. Якщо звернутись до ст. 2 КПК України, то завданнями кримінального провадження є «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура». Перевірка відповідності повідомлених викривачем даних різним критеріям може бути віднесена (з певними дискусіями) до таких елементів цитованих вище завдань: «охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження» та «щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова

процедура». Водночас нормативно не деталізовано процедури й інструменти перевірки судом викривальних даних, не закріплено право викривача доводити відповідність повідомленої ним інформації необхідним критеріям. Чи така інформація вважатиметься «персональною» (в т.ч. «унікальною») та «важливою/належною», доки не буде доведено протилежне? Описана варіативність є свідченням правової невизначеності, що теж потребує додаткового врегулювання.

Ч. 3 ст. 53-7 Закону «Про запобігання корупції» регламентує суттєвий аспект: «У випадках повідомлення декількома викривачами *різної інформації* про один і той самий корупційний злочин, у тому числі інформації, що доповнює відповідні факти, розмір винагороди розподіляється в рівних частинах між такими викривачами». Відносно цього спеціалісти апарату Верховної Ради України відмічають: «Слід було б також врегулювати питання розподілу винагороди між викривачами, які повідомили *однакову інформацію* незалежно один від одного» [9, с. 8]. Нам же видається, що жодної додаткової правотворчості не потрібно і відповідне питання вже вирішене наявними приписами. Той з інсайдерів, хто повідомлятиме «однакове» другим/останнім, не зможе розраховувати на винагороду, оскільки його інформація не володітиме завершальною складовою частиною критерію «персональність» (яку ми назвали «унікальність»): дані вже будуть відомі правоохоронцям «з інших джерел» (в даному випадку – від першого викривача).

Варто згадати і про осіб, які не мають права на винагороду. Відповідна правомочність, згідно із ч. 3 ст. 130-1 КПК України, не може набуватися особою, яка:

- «1) повідомила про корупційний злочин у рамках угоди у кримінальному провадженні або яка є співучасником корупційного злочину, про який вона повідомила;
- 2) повідомила про корупційний злочин як викривач, маючи при цьому можливість для здійснення офіційного повідомлення про виявлений злочин у межах реалізації своїх службових повноважень».

Запитання виникає під час осмислення другої групи названих осіб: хто з публічних владних діячів має можливість «здійснення офіційного повідомлення ... у межах реалізації своїх службових повноважень» і не претендуватиме через це на винагороду? Відповіді можна по-різному.

Перший варіант. Функціонери та більшість квазі-функціонерів публічного сектору є *зобов'язаними* повідомити про відомі їм випадки вчинення корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень. У ч. 6 ст. 53 Закону «Про запобігання корупції» прямо зазначено: «Посадові і службові особи державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, посадові особи органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їхніх структурних підрозділів у разі виявлення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення чи одержання повідомлення про вчинення такого правопорушення працівниками відповідних державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб публічного права, їхніх структурних підрозділів, юридичних осіб, зазначених у частині другій статті 62 цього Закону, *зобов'язані в межах своїх повноважень ужити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно, протягом 24 годин, письмово повідомити про його вчинення спеціально уповноважений суб'єкт у сфері протидії корупції*». Виходить, якщо державний службовець, працюючи в органі, дізнався і повідомив правоохоронні органи щодо вчинення своїм колегою корупційного злочину, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, то такий службовець стає викривачем; однак він (за одним

із варіантів розуміння процесуальних приписів) не може претендувати на винагороду. Логіка подібного висновку така: державний службовець повідомив про корупційний злочин і став викривачем → антикорупційним законом (ч. 6 ст. 53) державний службовець *зобов'язаний* повідомляти про корупційні злочини → обов'язок (як відомо) є складовою частиною поняття повноважень, тому повідомлення здійснено в «в межах реалізації своїх службових повноважень» → в державних органах обов'язково створюються і функціонують внутрішні та регулярні канали повідомлення про можливі факти корупційних діянь (п. 4 ч. 2 ст. 53-1 антикорупційного закону) → службовець мав можливість для «здійснення офіційного повідомлення ... у межах реалізації своїх службових повноважень» → відповідно до ч. 3 ст. 130-1 КПК України він не має права на винагороду. Наочність розсудів не нівелює певної незгоди щодо їх результатів: функціонери та квазі-функціонери (які переважно найбільш поінформовані про корупційні діяння носіїв влади) зможуть стати викривачами, але виключаються зі сфери застосування ключового (як мінімум, суттєвого) стимуляційного інструменту – винагороди. Виникає шкідлива для правового механізму невідповідність між цілями і засобами, задля подолання якої необхідно вдатися до пошуку альтернативи, до більш ґрунтовного аналізу ситуації.

Другий варіант. Представники публічної влади зобов'язані в разі виявлення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення повідомити спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції. Проте чи можна автоматично віднести це зобов'язання до кола службових повноважень особи? Чи кожний обов'язок посадовця є складовою частиною його службових повноважень? Трактують останніх як сукупності прав і обов'язків є дещо спрощеним. Звернемось до енциклопедичної дефініції: «повноваження – сукупність прав і обов'язків державних органів і громадських організацій, а також посадових та інших осіб, закріплених за ними в установленому законодавством порядку для здійснення покладених на них функцій» [12, с. 590]. Виділяються три основні риси: зміст (права і обов'язки); мета (для здійснення покладених функцій); форма (закріплені в належному порядку). Контекстно значимою є цільова ознака, яка більш яскраво виражається в судженні М.І. Хавронюка: «Службові повноваження становить комплекс офіційно покладених на певних службовців конкретних функціональних обов'язків, а також повноважень, наданих виключно для ефективного виконання цих обов'язків» [13, с. 66]. Тобто до службових повноважень відносяться лише ті зобов'язання особи, що характеризують діяльній вектор займаної нею штатної одиниці (роль одиниці серед цілого). Службові повноваження – це першочергово характеристика посади (як елементу органу), а не фізичної особи, яка її займає. Обов'язок же повідомити про виявлене корупційне і пов'язане з корупцією правопорушення є сутнісною складовою частиною статусу функціонера/квазі-функціонера, але не характеристикою (завжди) їхньої посади (не приписом їхньої посадової інструкції). Отже, ми переконані, що здійснення «офіційного повідомлення про виявлений злочин *у межах реалізації своїх службових повноважень*» є ймовірним лише для «державців», чин яких вимагає (створений для) професійної антикорупційної активності – посадовці: спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції; інших правоохоронних органів (зокрема, Державного бюро розслідувань); уповноважених підрозділів із питань запобігання та виявлення корупції (ст. 13-1 антикорупційного закону); керівники стосовно своїх підлеглих (протидіяти корупції серед яких – напрямком їх діяльності). Вказані особи не зможуть претендувати на винагороду, оскільки їхні повідомлення трактуватимуться як «у межах реалізації своїх службових повноважень». Викривальний же обов'язок інших функці-

онерів та квазіфункціонерів є швидше частиною їх так би мовити «дисциплінарного», а не «функціонально-службового», статусу; тому вони мають підстави розраховувати на винагороду.

Описані відмінності антикорупційних причетностей можемо виразити в такому мислинневому моделюванні: якщо звичайний адміністратор-урядник (не мілітаризований, не спеціалізований) дізнається про вчинення своїм колегою (не підлеглим) корупційного злочину і за своє «стримане мовчання» вимагає (і отримує) «винагороду», то виникає склад якого делікту (спрощено) – «Вимагання» чи «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою»? Оскільки адміністратор не відноситься до посад, наділених безпосередньою антикорупційною компетенцією, ми схилиємося до першого варіанту відповіді. Інакше слід було б стверджувати, що всі публічні агенти володіють службовими повноваженнями із протидії корупції; це виправдано лише з політично-кримінологічної (але не юридично-прикладної) точки зору.

Щодо процедури виплати винагороди, то відповідно до ч. 1 ст. 130-1 КПК України винагорода виплачується викривачу «після ухвалення обвинувального вироку суду». Подальші частини вказаної статті визначають, що «винагорода виплачується викривачу за рахунок Державного бюджету України органами державного казначейства» (ч. 4), «за процедурою безспірного списання» (ч. 5); регулювання останньої здійснюється Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників» № 845 від 3 серпня 2011 р. [14]. Законодавство закріплює право викривача відстоювати свої права в разі незгоди із судовим рішенням, і він має можливість його оскаржити «в частині, що стосується його інтересів під час вирішення питання виплати йому винагороди як викривачу» (ч. 7 ст. 130-1 КПК України). Цікавим же є той момент, що винагорода виплачуватиметься «після ухвалення обвинувального вироку», а не набрання ним законної сили. Вирок може бути ухваленим, але оскарженим; подання ж апеляційної скарги відповідно до ст. 400 КПК України зупиняє набрання вироком законної сили. Саме тому в ст. 130-1 доречніше було вказати, що винагорода виплачується викривачеві після набрання обвинувальним вироком законної сили; це відповідало б і вимогам законотворчої техніки, і дійсному стану справ, адже застосовувана до винагороди викривача процедура безспірного списання орієнтується на факт «набрання законної сили» (пп. 2 п. 9 зазначеної вище Постанови № 845), а не «ухвалення».

Висновки. Викривачі є вартовими суспільних інтересів і важливим елементом механізму запобігання та протидії корупції. У зарубіжному державо-будівному досвіді існує практика застосування не лише заходів захисту, але й фінансових стимулів для інсайдерів; такі з 01 січня 2020 року впроваджені і в українське законодавство у вигляді права викривача на отримання винагороди. Це суттєва і затребування юридичною спільнотою новачія. Водночас її реалізація супроводжувалася рядом істотних прорахунків, усунення яких вимагає і доктринальних зусиль, і нормотворчих. До найбільш актуальних ми віднесли такі напрямки: вдосконалення визначення «викривач» у ст. 1 Закону «Про запобігання корупції» (усунення посилає на «інші порушення» та на джерела обізнаності інсайдерів); оптимізація підстав виплати винагороди (видалення із ст. 130-1 КПК України згадки про «активне сприяння»); вдосконалення критеріїв виплати винагороди (уточнення «персональності», виокремлення з її змісту «унікальності», перейменування «важливості» на більш традиційну «належність»); з'ясування і поширення вірного розуміння кола осіб, які не можуть претендувати на винагороду (в т.ч., як не дивно, подальший аналіз «службових

повноважень»); зважене трактування процедурних аспектів отримання винагороди викривача (неможливість суду відступити від формалізованих кількісних показників винагороди, момент набуття права на неї тощо). Висвіт-

лені нами аспекти не вичерпують всіх проблем утвердження і забезпечення права викривачів на винагороду і, ймовірно, не остаточно вирішують поставлені запитання, вимагаючи подальших пізнавальних пошуків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 20.01.2020).
2. Експертний висновок на проект Закону України «Про захист викривачів корупції» Центру політико-правових реформ від 07 грудня 2018 р. URL : <https://www.pravo.org.ua/ua/news/20873501-ekspertnyi-visnovok-na-proekt-zakonu-ukrayini-pro-zahist-vikrivachiv-koruptsiyi> (дата звернення: 20.01.2020).
3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення: 20.01.2020).
4. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 червня 2011 р. № 3460-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17> (дата звернення: 20.01.2020).
5. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо викривачів корупції : Закон України від 17 жовтня 2019 р. № 198-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/198-IX#Text> (дата звернення: 20.01.2020).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2943> (дата звернення: 20.01.2020).
7. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n1254> (дата звернення: 20.01.2020).
8. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05> (дата звернення: 20.01.2020).
9. Зауваження до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» Головного юридичного управління від 15 жовтня 2019 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66253. (дата звернення: 20.01.2020).
10. Про Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України 14 листопада 2019 р. № 294-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/294-IX> (дата звернення: 20.01.2020).
11. Словник української мови: в 11 томах. Том 6, 1975. С. 332. URL : <http://sum.in.ua/s/personaljnuy> (дата звернення: 20.01.2020).
12. Юридична енциклопедія: В 6 томах / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Українська енциклопедія, 1998. Т. 4: Н-П. 2002. 720 с.: іл.
13. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Банчук О.А. та ін.; наук. ред. Хавронюк М.І., Київ : Ваіте, 2018. 472 с.
14. Про затвердження Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників : Постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2011 р. № 845. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2011-%D0%BF> (дата звернення: 20.01.2020).